

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Bevolkingstrends 2014

Bevolkingsprognose 2014–2060: groei door migratie

**Coen van Duin
Lenny Stoeldraijer
December 2014**

Volgens de nieuwe bevolkingsprognose van het CBS groeit de Nederlandse bevolking nog door tot 18 miljoen inwoners rond 2044, waarna de groei sterk vertraagt. Internationale migratie speelt een belangrijke rol bij de toekomstige bevolkingsgroei. Nederland telt in de toekomst meer ouderen en allochtonen. Ten opzichte van de bevolkingsprognose uit 2012 zijn de veronderstellingen voor het kindertal en de levensduur vrijwel ongewijzigd. Wel worden er meer immigranten en meer emigranten verwacht. De verwachte bevolkingsomvang in 2060 is 0,16 miljoen groter dan volgens de prognose uit 2012. Dat verschil zit geheel bij de inwoners jonger dan 65 jaar. Net als in de prognose uit 2012 wordt voorzien dat de AOW-leeftijd verder stijgt tot 71,5 jaar in 2060.

1. Inleiding

De bevolkingsprognose van het CBS beschrijft de verwachte ontwikkeling van de Nederlandse bevolking tot 2060, waarbij de inwoners worden onderscheiden naar leeftijd, geslacht en herkomstgroep. Ook geeft de prognose informatie over geboorte, sterfte en internationale migratie.

In deze nieuwe bevolkingsprognose zijn de recente ontwikkelingen op het gebied van kindertal, levensduur en migratie verwerkt. In het licht van deze ontwikkelingen zijn ook de in de vorige prognose (2012–2060) gebruikte langetermijnveronderstellingen opnieuw beoordeeld. Op het gebied van kindertal en levensduur heeft dat niet tot aanpassingen geleid, op het gebied van internationale migratie wel.

Dit artikel beschrijft de uitkomsten van de bevolkingsprognose 2014–2060. Paragraaf 2 geeft een kort overzicht van de voorziene veranderingen in de omvang en samenstelling van de bevolking aan de hand van drie steekjaren (2015, 2040 en 2060). In paragraaf 3 worden de onderliggende veronderstellingen van de prognose toegelicht: Hoeveel kinderen krijgen vrouwen? Hoe oud worden we? Hoeveel migranten komen naar Nederland en welk deel blijft? De verschillen met de prognose uit 2012 worden besproken. Paragraaf 4 beschrijft de verwachte ontwikkeling van de bevolkingsstromen: geboorte, sterfte en migratie. Paragraaf 5 gaat dieper in op de veranderende leeftijdssamenstelling van de bevolking. In paragraaf 6 komt de toekomstige ontwikkeling van de AOW-leeftijd aan de orde, en welke consequenties die heeft voor het aantal inwoners in de werkzame leeftijden en het aantal AOW-gerechtigden.

2. De Nederlandse bevolking in 2015, 2040 en 2060

De Nederlandse bevolking groeit en vergrijs, en wordt tegelijkertijd steeds internationaler. Steeds meer inwoners hebben wortels in het buitenland, doordat ze er zelf zijn geboren of doordat hun ouders ervandaan komen. Volgens de bevolkingsprognose zetten deze trends de

komende decennia door. Hoewel Nederlandse vrouwen gemiddeld te weinig kinderen krijgen om het inwonertal op peil te houden, zal dat naar verwachting toch verder stijgen –dankzij immigratie. Medische vooruitgang zal er bovendien voor zorgen dat ouderen steeds langer in leven blijven, wat ook bijdraagt aan de bevolkingsgroei. Het leidt tot een grotere bevolking met een andere samenstelling: meer ouderen en meer allochtonen.

Grafiek 2.1 toont de bevolkingspiramide voor Nederland op 1 januari van 2015 en de prognoses voor 2040 en 2060. Het is gebruikelijk om bij bevolkingspiramides mannen en vrouwen te onderscheiden, maar hier is gekozen voor een indeling naar herkomstgroep, om de internationalisering van de bevolking weer te geven. Op dit moment telt Nederland 13,2 miljoen autochtonen (linkerkant van de piramide) en 3,7 miljoen allochtonen (rechterkant). Autochtonen zijn inwoners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren, bij allochtonen is minstens één ouder afkomstig uit het buitenland. De allochtonen zijn in een aantal groepen onderscheiden: Eerstegeneratieallochtonen zijn in het buitenland geboren, tweedegeneratieallochtonen in Nederland. Voor westerse allochtonen is het herkomstland van de ouders of, in het geval van de eerste generatie, van henzelf, een westers land. Voor niet-westerse allochtonen is het een niet-westers land.¹⁾

Begin 2015 telt Nederland 16,9 miljoen inwoners, waaronder uitzonderlijk veel veertigers, vijftigers en zestigers. Dit hangt samen met de ontwikkeling van het aantal geboorten in het verleden. Na het einde van de tweede wereldoorlog kende Nederland een geboortegolf: de babyboom. Het geboortecijfer daalde daarna tijdelijk, maar in de jaren vijftig en zestig werden weer meer kinderen geboren. Begin jaren zeventig daalde het geboortecijfer scherp. Vrouwen kregen minder kinderen en ze kregen ze bovendien op steeds latere leeftijd. De bevolkingspiramide van 2015 telt daardoor veel minder twintigers en dertigers dan veertigers en vijftigers.

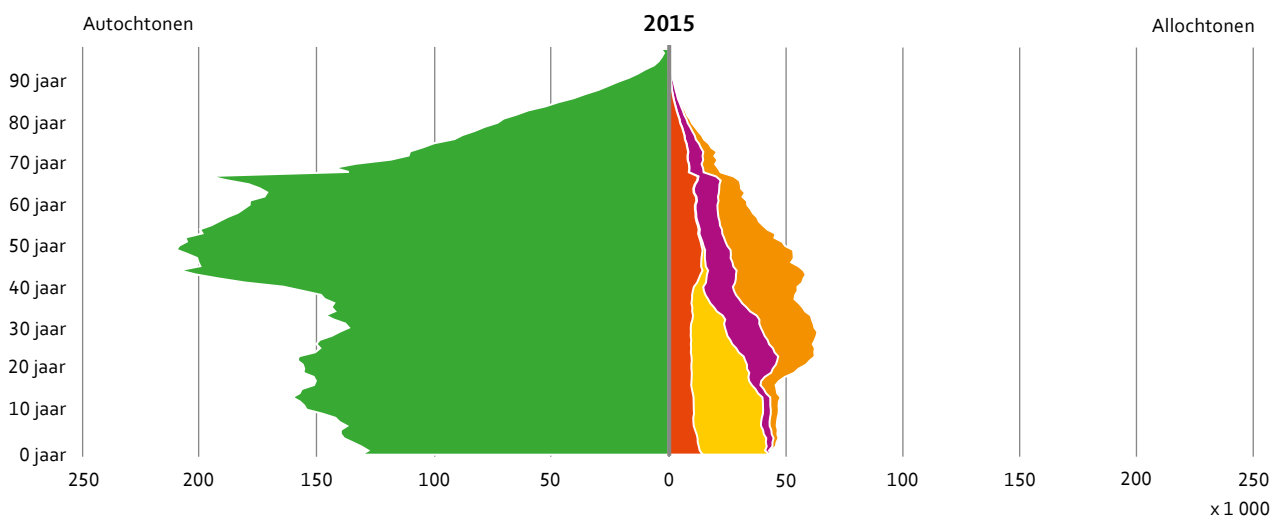
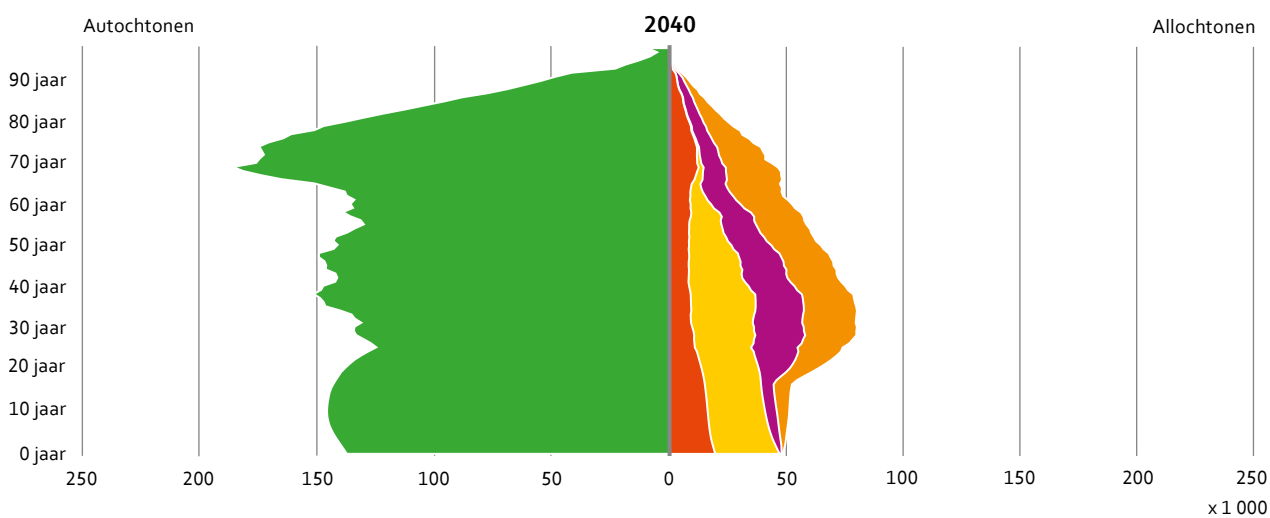
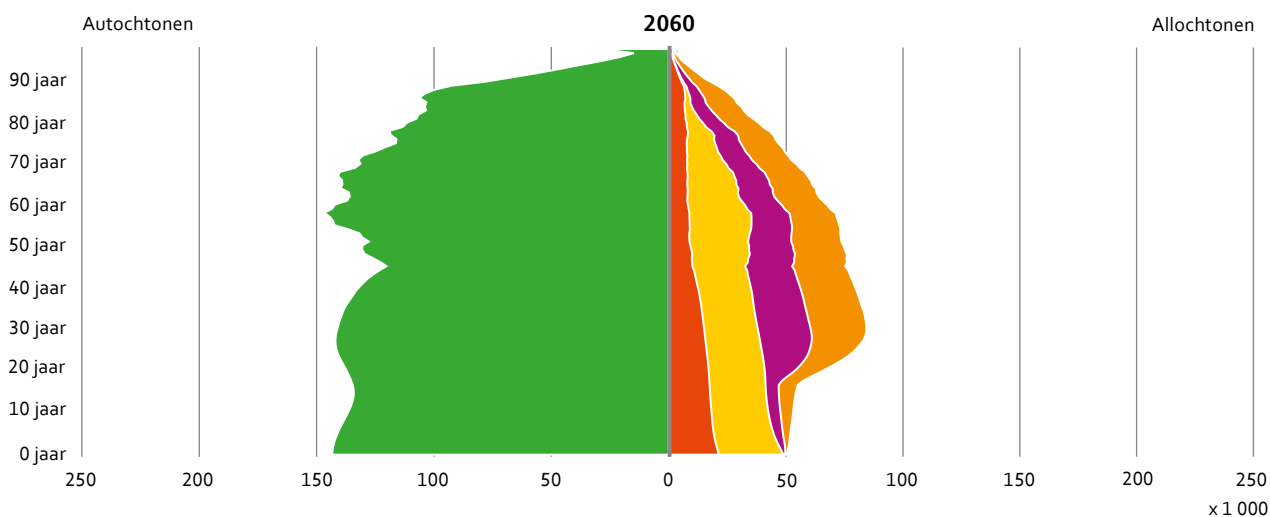
Het aantal ouderen zal de komende decennia sterk toenemen doordat de talrijke veertigers en vijftigers de hogere leeftijdsgroepen instromen. De vergrijzing bereikt haar hoogtepunt rond 2040. Dan telt Nederland naar verwachting 4,8 miljoen 65-plussers, tegen 3,0 miljoen nu. Het aandeel ouderen is tegen die tijd gestegen van 18 naar 26 procent. In 2060 is de vergrijzing naar verwachting weer iets afgenomen, doordat een groot deel van de huidige vijftigers tegen die tijd zal zijn overleden.

De leeftijdsopbouw van de allochtonen, aan de rechterkant van de piramide, wijkt af van die van de autochtonen. Immigranten zijn vaak twintigers of dertigers en ze blijven meestal tijdelijk. Het gevolg is dat Nederland veel eerstegeneratieallochtonen in deze leeftijdsgroepen telt. De jongere allochtonen behoren in grote meerderheid tot de tweede generatie en zijn dus kinderen van immigranten. Ruim 60 procent van de allochtonen jonger dan veertig jaar behoort tot een niet-westerse herkomstgroep. Van de oudere allochtonen (65 jaar en ouder) is drie kwart van westerse herkomst, meestal met herkomstland Duitsland of het voormalige Nederlands-Indië. Van de allochtonen van middelbare leeftijd (40 tot 65 jaar) is de helft van niet-westerse herkomst, voornamelijk met herkomstlanden Suriname, Turkije, Marokko en de Nederlandse Antillen.

Terwijl de autochtone bevolking krimpt, van 13,2 miljoen in 2015 naar 12,4 miljoen in 2060, blijft de allochtone bevolking de komende decennia groeien. In 2060 telt Nederland naar

¹⁾ Tot de westerse landen worden alle landen in Oceanië, Noord Amerika en Europa (met uitzondering van Turkije) gerekend, alsmede Japan en Indonesië.

2.1 Bevolking naar herkomstgroep en leeftijd

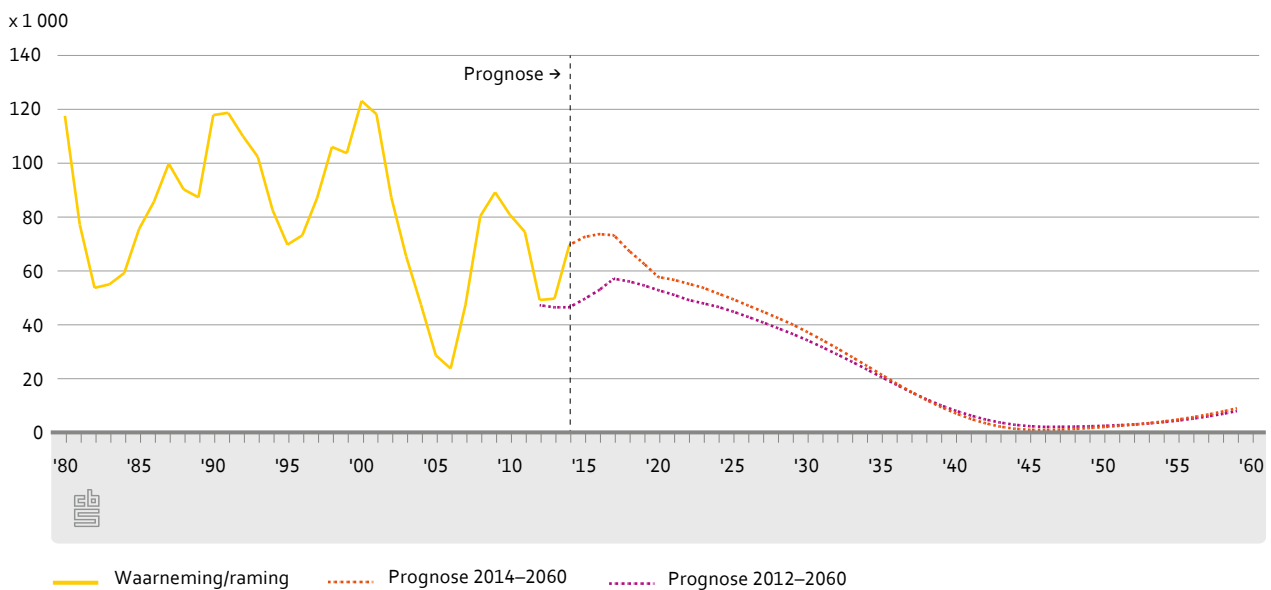
- Autochtonen (linkerkant)
- Westerse allochtonen, 2e generatie (rechterkant)
- Niet-westerse allochtonen, 2e generatie (rechterkant)
- Westerse allochtonen, 1e generatie (rechterkant)
- Niet-westerse allochtonen, 1e generatie (rechterkant)

verwachting 5,7 miljoen allochtonen, 2 miljoen meer dan in 2015. De groei komt door voortgaande immigratie en geboorten, maar ook doordat de allochtone bevolking jonger is dan de autochtone, waardoor er naar verhouding minder sterfgevallen zijn. Ook deze bevolkingsgroep gaat echter vergrijzen. In 2060 ligt het aandeel 65-plussers onder de allochtonen naar verwachting op 21 procent; nu is dat 11 procent. Het aantal niet-westers allochtone ouderen zal sneller stijgen dan het aantal westerse. In 2060 zijn naar verwachting onder allochtone 65-plussers de niet-westerse herkomstgroepen in de meerderheid.

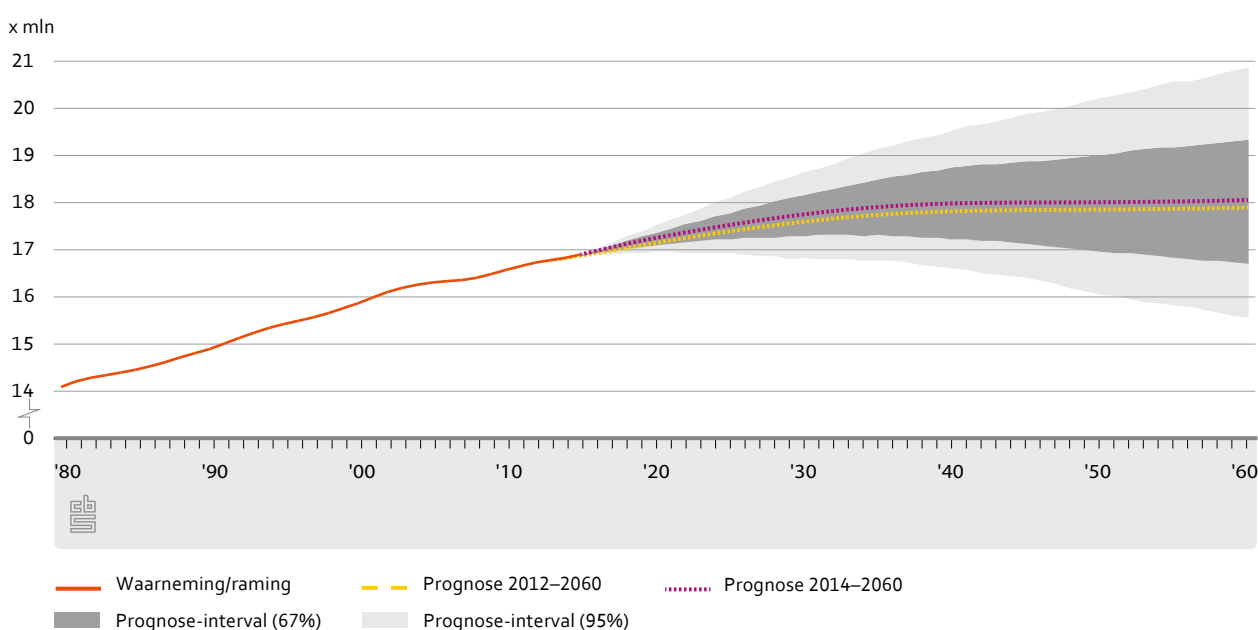
Het inwonertal van Nederland blijft volgens de prognose groeien, al neemt het tempo van de groei wel af (*grafiek 2.2*). Tussen 2015 en 2044 groeit het inwonertal van 16,9 naar 18,0 miljoen. Tussen 2044 en 2060 neemt het naar verwachting toe tot 18,1 miljoen. De prognose voor het inwonertal in 2060 is 158 duizend hoger dan volgens de bevolkingsprognose van 2012 (Van Duin en Stoeldraijer, 2013). De groei is voor een belangrijk deel aan internationale migratie te danken. Als er vanaf 2015 niemand meer naar Nederland immigrereert en er niemand emigreert, zou rond 2030 bevolkingskrimp inzetten. In 2060 zou de bevolking dan bijna een miljoen kleiner zijn dan begin 2015, in plaats van ruim een miljoen groter. Ook de stijgende levensduur draagt bij aan de groei. Door nieuwe medische technieken wordt de dood steeds verder uitgesteld. Als deze ontwikkeling in 2015 zou stoppen, zou de bevolking naar verwachting rond 2033 gaan krimpen en in 2060 weer vrijwel even groot zijn als begin 2015.

2.2 Bevolkingsgroei, prognose 2014 en 2012

Het CBS publiceert onzekerheidsmarges rond een aantal prognosecijfers. *Grafiek 2.3* toont de prognose van het inwonertal met onzekerheidsintervallen. Deze zijn bepaald door duizend varianten van de prognose door te rekenen, waarbij de gebruikte veronderstellingen voor het kindertal, de levensduur en de migratie (zie paragraaf 3) tussen plausibel geachte boven- en ondergrenzen werden gevarieerd (De Beer en Alders, 1999). Het 67%-prognose interval moet daarbij geïnterpreteerd worden als de waarden waarbinnen het cijfer waarschijnlijk zal vallen, het 95%-interval als waarden waarbinnen het zeer waarschijnlijk zal vallen. Naar verwachting zal de bevolking in elk geval de komende twintig jaar nog groeien. Daarna is verdere groei en bevolkingskrimp ongeveer even waarschijnlijk. Voor 2060 wordt een inwonertal tussen de 16,7 en 19,4 miljoen voorzien, maar het is ook niet uitgesloten dat de bevolking doorgroeit tot 20,9 miljoen in 2060, of krimpt tot 15,6 miljoen.

2.3 Inwonertal, prognose 2014 en 2012

3. Veronderstellingen voor kindertal, levensduur en internationale migratie

De bevolkingsprognose wordt berekend met een cohort-component model. Dit is een simulatiemodel dat de bevolking aan het eind van het jaar afleidt door geboorte, sterfte, migratie en veroudering toe te passen op de bevolking aan het begin van het jaar. Door dit jaar op jaar te doen wordt steeds verder vooruit gekeken. Als input voor het model dienen kansen die bepalen hoeveel vrouwen gedurende het jaar een kind krijgen, en hoeveel mensen zullen emigreren of sterven. Daarnaast dienen immigratieaantallen als input. Deze cijfers worden onderscheiden naar geslacht, leeftijd en herkomstsgroep. Veel demografisch

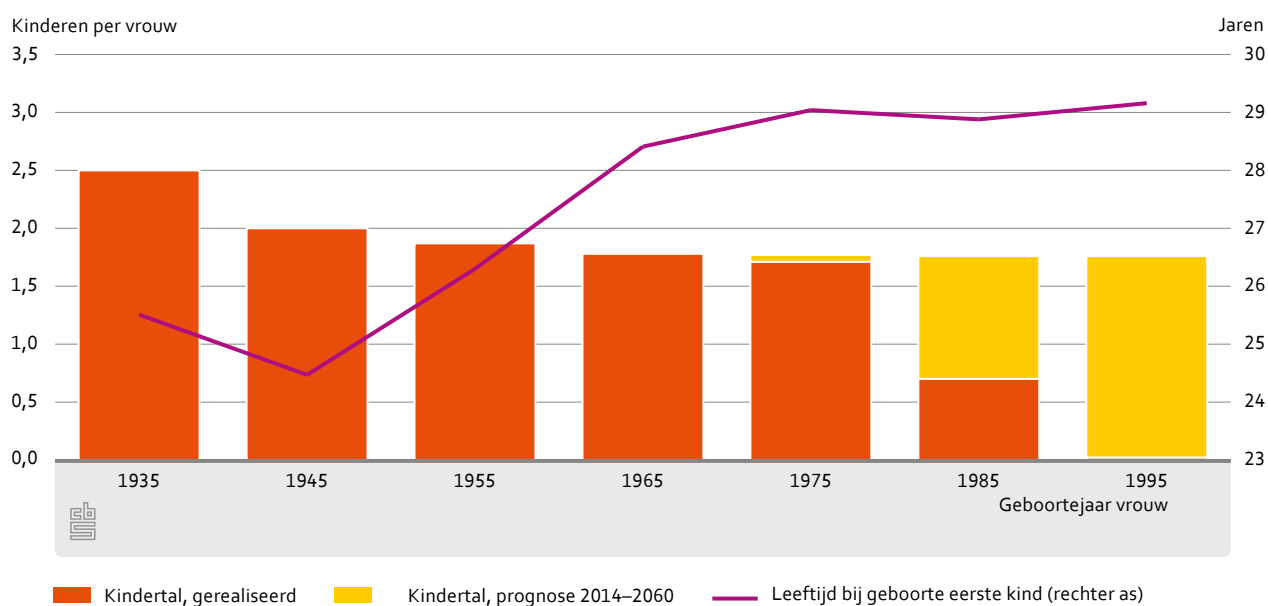
gedrag hangt samen met de leeftijd, het geslacht, of de herkomstgroep: zo krijgen vrouwen hun kinderen doorgaans rond hun dertigste, hebben ouderen een hoger sterfterisico dan jongeren, en allochtonen hogere emigratiekansen dan autochtonen. Het model berekent hoe de veranderingen van de bevolkingssamenstelling doorwerken in het demografische gedrag, en daarmee in de bevolkingsgroei.

Om de input voor het model te kunnen maken moeten veronderstellingen worden geformuleerd over het toekomstige kindertal, de levensduur, en de omvang en richting van de internationale migratiestromen. Deze veronderstellingen worden hieronder toegelicht en het verschil met de prognose uit 2012 wordt besproken. Een uitgebreidere beschrijving van de veronderstellingen voor kindertal en levensduur is te vinden in de artikelen over de prognose van 2012 (Beets *et al.*, 2013; Stoeldraijer *et al.*, 2013). In een binnenkort te publiceren artikel worden de veronderstellingen voor de internationale migratie verder toegelicht (Van Duin *et al.*, 2015).

3.1 Gemiddeld kindertal per vrouw

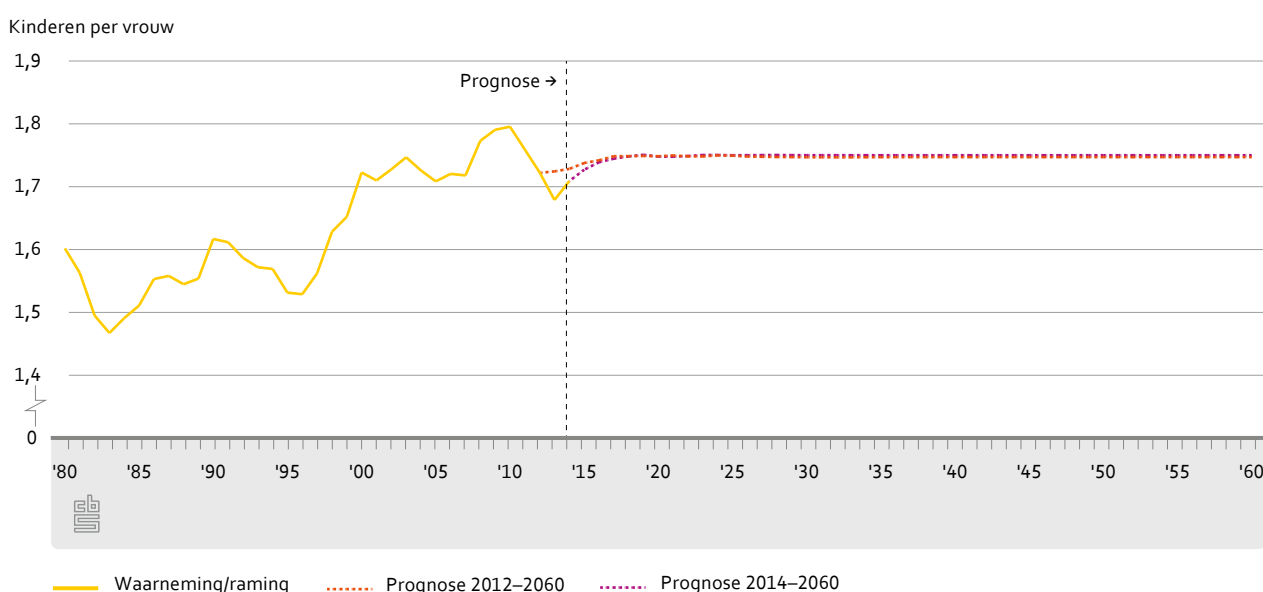
In het midden van de vorige eeuw waren gezinnen groter dan tegenwoordig. De vrouwen die in 1935 geboren werden kregen gemiddeld 2,5 kinderen en waren gemiddeld 25,5 jaar oud bij de geboorte van hun eerste kind (*grafiek 3.1.1*). De kinderen van deze vrouwen werden merendeels in de jaren zestig geboren. Latere generaties kregen aanmerkelijk minder kinderen: Vrouwen uit 1945 gemiddeld 2, uit 1965 nog slechts 1,78. Niet alleen kregen vrouwen minder kinderen, ze kregen ze ook op latere leeftijd. De vrouwen van generatie 1965 waren gemiddeld 28,4 jaar oud toen ze moeder werden. Zowel het uitstel als het afstel van geboorten droegen bij aan de scherpe daling van het geboortecijfer begin jaren zeventig.

3.1.1 Gemiddeld kindertal per vrouw per generatie en leeftijd bij geboorte eerste kind

De langetermijnveronderstellingen van het kindertal per vrouw hebben betrekking op het aantal kinderen dat vrouwen van recente en toekomstige generaties zullen krijgen. Bij de generaties na 1970 is nog enig uitstel en afstel van geboorten te zien, maar in zeer geringe mate (Beets *et al.*, 2013). Het lijkt erop dat de daling van het kindertal bij recentere generaties tot stilstand is gekomen. Eenzelfde beeld komt naar voren uit het Onderzoek Gezinsvorming, waarin aan vrouwen wordt gevraagd hoeveel kinderen ze verwachten te krijgen. Bij jonge vrouwen was er in de onderzoeken van 1998, 2003 en 2008 zelfs een stijgende lijn in het verwachte kindertal, wat er mogelijk op duidde dat vrouwen van jongere generaties van plan zijn om weer meer kinderen te gaan krijgen. In het onderzoek van 2013 blijken de verwachtingen echter naar beneden te zijn bijgesteld. De prognose veronderstelt daarom voor de toekomst een constant kindertal van 1,75 kinderen per vrouw. Ook de vorige prognose ging hiervan uit.

3.1.2 Totaal vruchtbaarheidscijfer per kalenderjaar, prognose 2014 en 2012

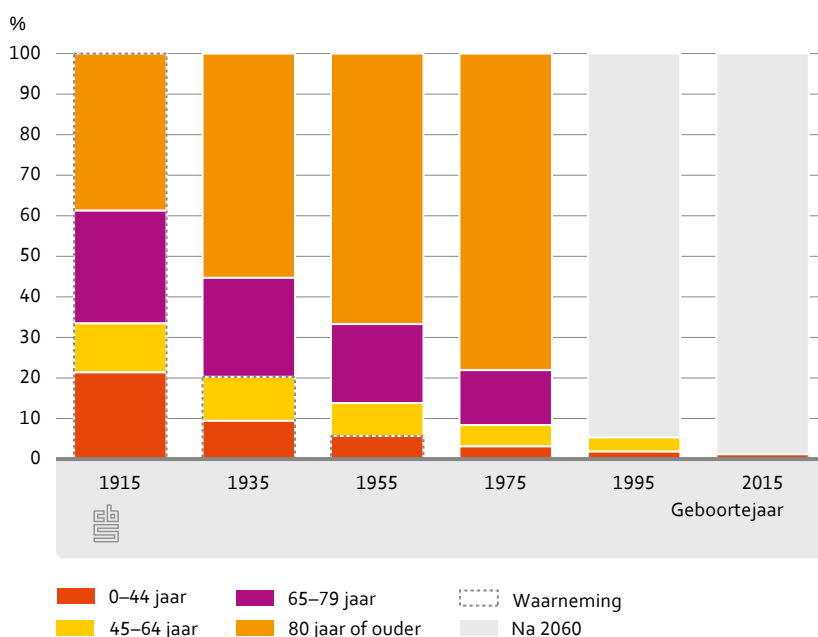
Voor de jaar-op-jaar ontwikkeling van het geboortecijfer is niet alleen van belang hoeveel kinderen vrouwen in totaal krijgen, maar ook in welke jaren die geboren worden. Het totaal vruchtbaarheidscijfer (afgekort TFR, voor total fertility rate) is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van één jaar. Het valt te interpreteren als het gemiddeld kindertal dat vrouwen zouden hebben als de vruchtbaarheidscijfers van dat jaar tot hun vijftigste zouden gelden. De TFR hangt niet af van de leeftijdsopbouw van de vrouwelijke bevolking, maar wordt – anders dan het kindertal per generatie – wel beïnvloed door de timing van de geboorten. In de jaren tachtig lag de TFR lager dan nu (*grafiek 3.1.2*). Dit kwam doordat vrouwen hun kinderen op steeds latere leeftijd kregen. Rond 1995 kwam deze ontwikkeling vrijwel tot stilstand, waardoor de TFR weer toenam. Sinds de eeuwwisseling zijn er perioden met hogere en lagere TFR geweest, die lijken samen te hangen met de economische conjunctuur (De Beer, 2012). De daling van de TFR na 2010 kwam waarschijnlijk doordat jonge vrouwen het krijgen van kinderen uitstelden vanwege de slechte economische omstandigheden. Deze ontwikkeling lijkt in de eerste maanden van 2014 ten einde te zijn gekomen. Voor 2014 wordt de TFR geraamd op 1,71 kinderen per vrouw, 0,03 hoger dan in 2013. Er wordt verondersteld dat dit in een paar jaar tijd oploopt tot de veronderstelde langetermijnwaarde van 1,75 kinderen per vrouw.

De prognose van 2012 overschatte de TFR in 2014 licht. Voor de eerste paar jaar worden daardoor in de nieuwe prognose iets lagere vruchtbaarheidscijfers verwacht dan volgens de prognose van 2012.

3.2 Levensduur

De levensduur van Nederlanders is de afgelopen anderhalve eeuw bijna doorlopend gestegen. Betere hygiëne en leefomstandigheden, gezondere voeding en medische vooruitgang zorgden ervoor dat een steeds groter deel van de bevolking hoge leeftijden bereikte. Van de kinderen die in 1915 geboren werden, overleed 20 procent nog voor hun vijfenveertigste verjaardag (*grafiek 3.2.1*). Ongeveer 70 procent van deze generatie bereikte de leeftijd van 65 jaar en 40 procent werd 80 jaar of ouder. Volgens de prognose zal van de kinderen die in 1975 geboren werden ruim 90 procent hun vijfenzestigste verjaardag bereiken en bijna 80 procent hun tachtigste. In 2060, het eindjaar van de prognose, zal naar verwachting 95 procent van generatie 1995 nog in leven zijn (die worden dat jaar 65) en 99 procent van de kinderen die in 2015 geboren worden (die worden 45 in 2060).

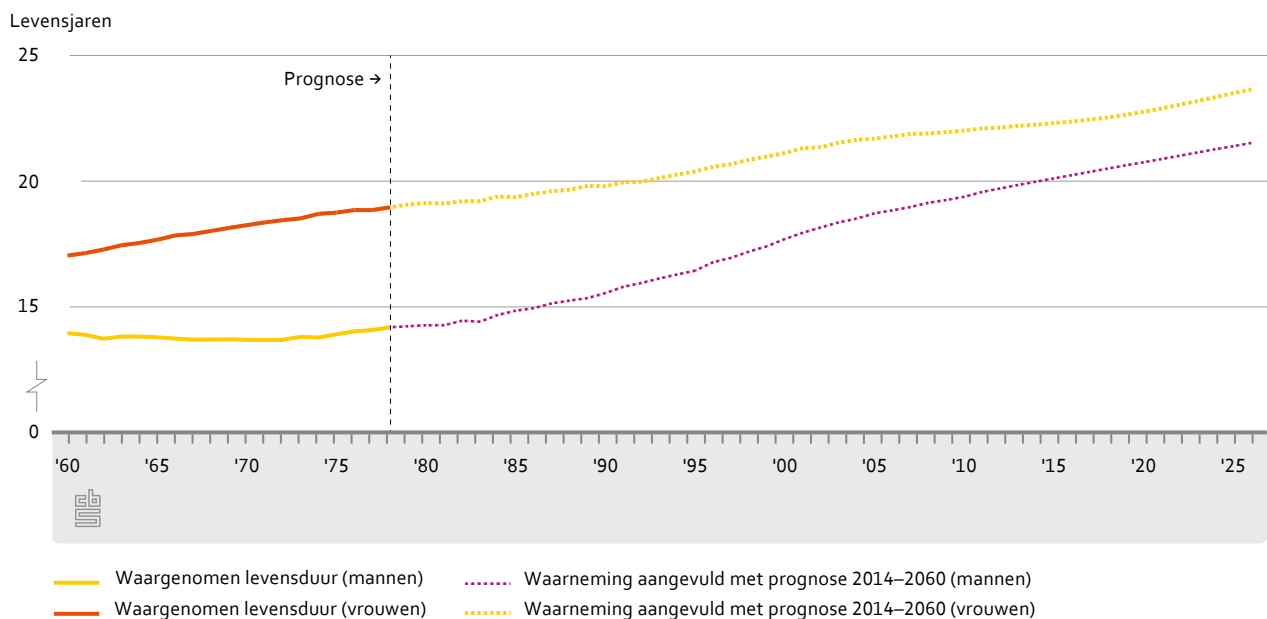
3.2.1 Verdeling van leeftijd bij overlijden naar geboortjaar, waarneming en prognose

Om de levensduur te schatten van generaties die nog niet zijn uitgestorven, zoals in de prognose wordt gedaan, moeten de sterftekansen-naar-leeftijd voor toekomstige jaren berekend worden. Hiertoe worden de dalende trends in de sterftekansen doorgetrokken. Het CBS gebruikt daarvoor een model dat voor de lange termijn uitgaat van de stabiele, dalende trend in de sterftekansen in West-Europa (Stoeldraijer et al., 2013; Janssen et al., 2013). Hierdoor hebben tijdelijke versnellingen en vertragingen een minder groot verstoringseffect op de toekomstverwachtingen dan wanneer alleen van de Nederlandse trend was uitgegaan. Het model houdt ook rekening met het effect van rookgedrag op de sterfte, wat voor Nederland met name belangrijk is om de geslachtsverschillen in de sterftetrends goed te beschrijven.

De mannen en vrouwen die in 1960 vijfenzestig jaar oud werden hadden een resterende levensduur van respectievelijk 14 en 19 jaar (*grafiek 3.2.2*). Voor de Nederlanders die in 2014 vijfenzestig werden wordt een levensduur van 20 jaar (mannen) en 22 jaar (vrouwen) voorzien. De vijfenzestigjarigen in 2026 zullen naar verwachting gemiddeld nog 22 respectievelijk 24 jaar leven. Deze cijfers voor de verwachte levensduur zijn vrijwel gelijk aan die van de prognose uit 2012.

3.2.2 Levensduur van de 65-jarigen per kalenderjaar (cohort-levensverwachting)

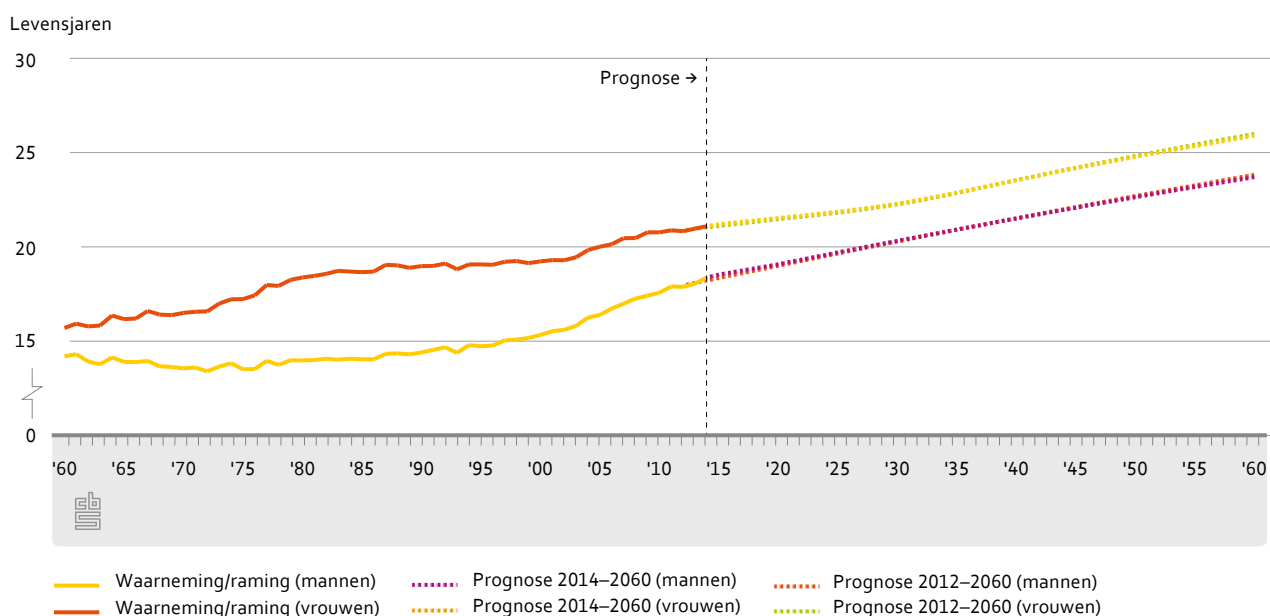
Om dit soort levensduren te schatten worden, zoals gezegd, sterftekansen gebruikt waarvoor de dalende trend naar de toekomst is doorgetrokken. Daardoor is het veronderstelde effect van medische vooruitgang die nog niet is gerealiseerd in deze cijfers meegenomen. De cijfers kunnen ten onrechte de indruk wekken dat de levensduren al een vaststaand gegeven zijn. Het is daarom ook waardevol om na te gaan wat de levensduur zou zijn bij de huidige sterftekansen, dus bij de huidige stand van zaken op het gebied van volksgezondheid en medische zorg. Deze virtuele levensduur wordt de periode-levensverwachting genoemd. Het is een samenvattende maat voor de sterfte in een kalenderjaar, die niet afhangt van de leeftijdsopbouw in dat jaar. Deze maat is geschikt om de vooruitgang van jaar op jaar in het verlengen van de levensduur in kaart te brengen. Incidentele ontwikkelingen zoals griepgolven of extreme zomers of winters kunnen tot fluctuaties in het cijfer leiden. Het is daarom van belang naar de ontwikkeling over meerdere jaren te kijken.

Grafiek 3.2.3 toont de virtuele levensduur (periode-levensverwachting) voor 65-jarigen naar kalenderjaar. De mannen die in 2014 vijfenzestig werden zouden op grond van de sterftekansen uit dat jaar nog 18,4 jaar te leven hebben en de vrouwen nog 21,1 jaar. Op grond van de sterftekansen in 2060 zou dat 23,7 en 25,9 jaar zijn. De prognose uit 2012 gaf een lichte onderschatting van de periode-levensverwachting op 65-jarige leeftijd in 2014 (0,2 jaar te laag voor mannen, 0,1 jaar voor vrouwen). Daarom ligt die volgens de nieuwe prognose de eerste paar jaar iets hoger. Voor de lange termijn zijn beide prognoses vrijwel gelijk. Dit komt doordat voor het startniveau van de langetermijnextrapolatie van de sterftekansen niet van het laatste waarneemjaar wordt uitgegaan, maar van een gemiddelde

over de laatste drie waarnemingjaren. Voor dat gemiddelde is het verschil tussen de waarnemingen en de vorige prognose kleiner.

In 2014 is de periode-levensverwachting bij geboorte 79,9 jaar voor mannen en 83,3 jaar voor vrouwen. Uitgaand van de sterftekansen in 2060 zouden mannen 87,0 en vrouwen 89,9 jaar oud worden. De virtuele levensduur van pasgeborenen stijgt volgens de prognose tot 2060 dus met 7 jaar. Omdat de kinderen die afgelopen jaar geboren werden nog van bijna een eeuw medische vooruitgang kunnen profiteren, geeft de periode-levensverwachting waarschijnlijk een sterke onderschatting van hun werkelijke levensduur. De jongste generatie waarvoor de prognose de totale werkelijke levensduur schat zijn de mannen en vrouwen uit 1961 (die 99 worden in 2060). Volgens de prognose zullen zij gemiddeld 80 en 84 jaar worden, 8 tot 9 jaar meer dan de periode-levensverwachting bij geboorte in 1961. Voor 65-jarigen is het verschil tussen virtuele en werkelijke levensduur een stuk kleiner. Zij zullen naar verwachting 1 tot 2 jaar ouder worden dan de periode-levensverwachting op 65-jarige leeftijd van het jaar waarin ze die leeftijd bereiken.

3.2.3 Virtuele levensduur van de 65-jarigen per kalenderjaar (periode-levensverwachting)

3.3 Internationale migratie

De veronderstellingen voor de immigratie worden opgesteld aan de hand van migratiemotieven (Van Duin *et al.*, 2013). Daarbij wordt een indeling van migranten naar vijf motieven gebruikt: arbeid, asiel, gezin, studie, en een kleine groep met overige motieven (waaronder au pairs en adoptiekinderen).

De omvang van de arbeidsmigratie hangt samen met de vraag naar arbeid in ons land en dus met de economische conjunctuur. Daarnaast is van belang hoeveel buitenlanders toegang tot de Nederlandse arbeidsmarkt hebben en hoe aantrekkelijk Nederland voor ze is, wat onder meer afhangt van de loonverschillen met het thuisland. De omvang van de asielmigratie

hangt er sterk van af of en waar in de wereld er conflicten zijn. Daarnaast spelen verschillen in het asielbeleid tussen Europese landen een rol. Landen die, vaak tijdelijk, een strenger beleid hebben ontvangen relatief minder instroom, wat leidt tot meer instroom bij de overige landen. Bij studiemigratie is het beleid van universiteiten en hogescholen om buitenlandse studenten aan te trekken een belangrijke factor. Gezinsmigratie hangt samen met de instroom van met name arbeid- en asielmigranten, die soms familieleden meenemen, en met het aantal inwoners dat een partner uit het buitenland laat overkomen.

Een belangrijk deel van de immigranten heeft de Nederlandse nationaliteit. Voor deze groep wordt het migratiemotief niet geregistreerd, maar je zou het 'terugkeer' kunnen noemen. Het gaat immers om personen die eerder al in Nederland woonden en hier in de meeste gevallen ook geboren zijn. Het overgrote deel van de Nederlandse immigranten is autochtoon of tweedegeneratieallochtoon. De op één na grootste groep is eerstegeneratieallochtoon van Antilliaanse herkomst.²⁾ Voor Nederlandse staatsburgers worden de immigratieaantallen in de prognose afgeleid uit het aantal emigranten dat in de voorgaande jaren is vertrokken.

Grafiek 3.3.1 toont de ontwikkeling en de veronderstellingen van de immigratie naar motief. In de jaren 1995–2004 werd de instroom gedomineerd door terugkerende staatsburgers en gezinsmigranten. Ook asielmigratie speelde een belangrijke rol. Arbeidsmigranten waren er relatief minder: jaarlijks kwamen er ongeveer 15 duizend naar ons land. Dit veranderde na de EU-uitbreiding in 2004 en het openstellen van de Nederlandse arbeidsmarkt voor burgers van nieuwe lidstaten in 2007. De afgelopen tien jaar kwamen jaarlijks gemiddeld 40 duizend arbeidsmigranten naar Nederland. In 2014 waren het er naar schatting 52 duizend, waarvan 43 duizend vanuit andere EU-lidstaten. In de vorige prognose werd uitgegaan van enige daling van de arbeidsmigratie. De belangrijkste reden daarvoor was het openstellen van de Duitse arbeidsmarkt voor burgers van nieuwe lidstaten in de loop van 2011. Hoewel de immigratie vanuit met name Polen naar Duitsland in 2012 inderdaad sterk steeg, leidde dat niet tot de verwachte daling van de instroom naar Nederland. In 2013 en 2014 is de arbeidsmigratie vanuit de EU juist verder toegenomen. De groei zit vooral bij immigranten uit Polen. Naar aanleiding hiervan zijn in de nieuwe prognose de veronderstellingen bijgesteld (Van Duin *et al.*, 2015). Verondersteld wordt dat de huidige stijgende trend nog een aantal jaren doorzet, nog versterkt door de toenemende vraag naar arbeid. Op termijn zal de immigratie vanuit de nieuwe lidstaten naar Nederland naar verwachting wel afnemen, doordat de lonen daar stijgen en de bevolking vergrijsd, waardoor er minder potentiële immigranten zijn, en doordat het openstellen van de Duitse arbeidsmarkt op de langere termijn alsnog effect op de migratie naar Nederland kan hebben. De omvang van de daling wordt echter lager ingeschat dan bij de vorige prognose. Vanaf 2025 wordt aangenomen dat structureel 56 duizend arbeidsmigranten per jaar naar Nederland zullen komen.

Voor de asielmigratie zijn de veronderstellingen alleen voor de korte termijn bijgesteld. Het aantal asielmigranten vanuit Syrië is de afgelopen twee jaar sterk gestegen. Ook kwamen er meer asielzoekers vanuit Eritrea. Verondersteld wordt dat deze stijging in 2015 doorzet en dat zich de komende paar jaar 18 duizend asielimmigranten per jaar in Nederland zullen vestigen. Dit zijn niet alle asielzoekers, maar alleen het deel dat een verblijfsvergunning krijgt en zich als inwoner van Nederland bij een gemeente laat inschrijven. Voor de lange termijn wordt ervan uitgegaan dat Nederland structureel evenveel asielverzoeken per inwoner zal krijgen als de andere landen in de regio Noordwest-Europa – momenteel ligt dat lager – en dat de

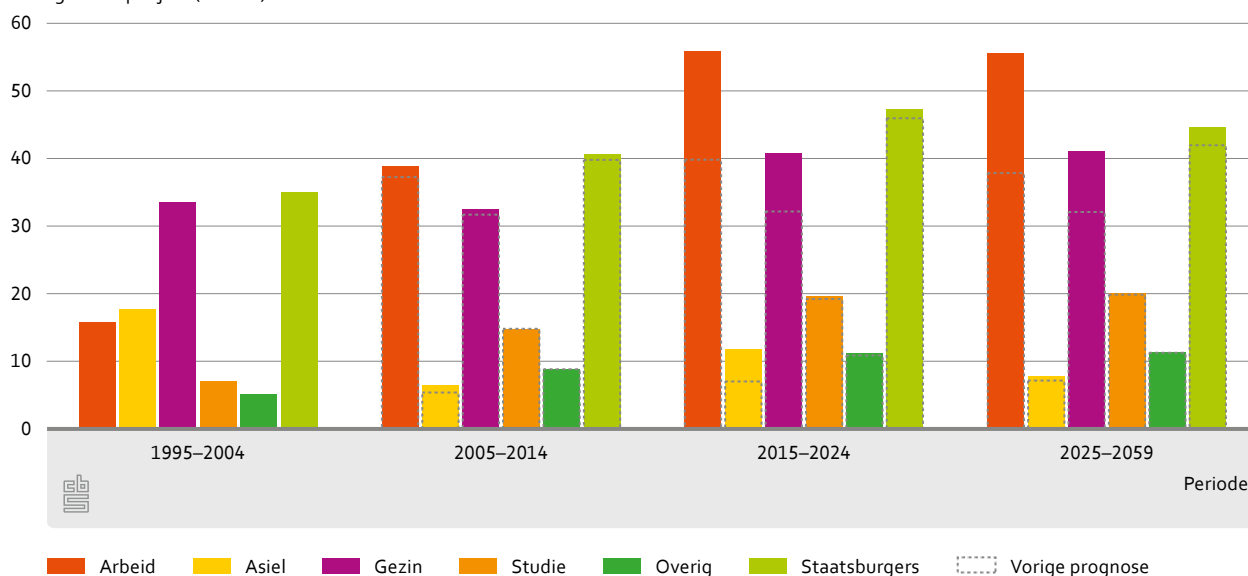
²⁾ De inwoners van Caribisch Nederland wordt in de prognose, net als in de bevolkingsstatistieken van het CBS, niet in het Nederlandse inwonertal meegeteld. Verhuizing van bijvoorbeeld Sint-Eustatius naar Den Haag geldt in de prognose dus als immigratie.

omvang van de asielstromen naar Noordwest-Europa op het langjarig gemiddelde zal liggen. De asielimmigratie daalt dan op den duur naar 8 duizend migranten per jaar. Ten opzichte van de vorige prognose is de veronderstelde asielimmigratie voor de korte termijn flink hoger, voor de lange termijn bijna ongewijzigd.

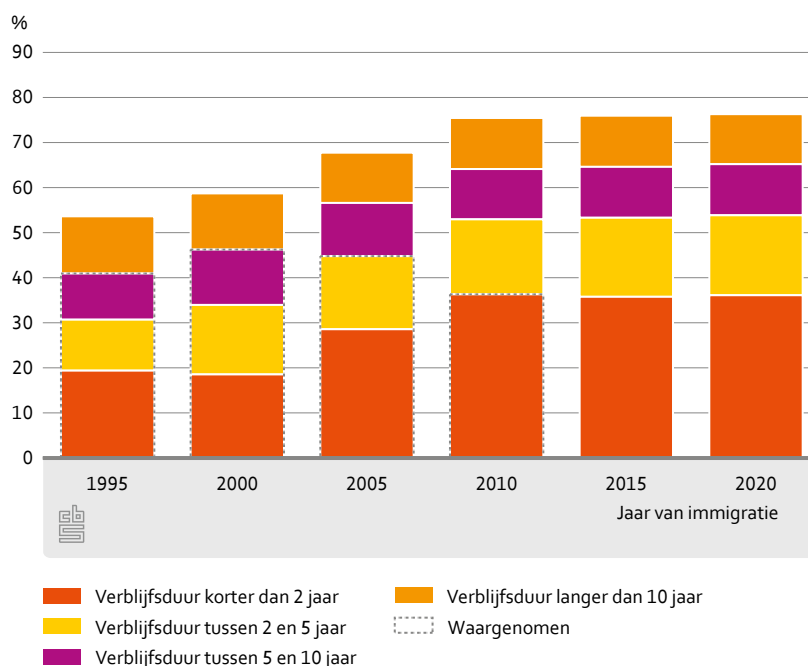
De bijgestelde verwachtingen voor de asiel- en arbeidsmigratie leiden ook tot hogere verwachtingen voor de gezinsmigratie. Bij de overige motieven en de Nederlandse staatsburgers zijn de veronderstellingen niet of nauwelijks aangepast ten opzichte van de vorige prognose.

3.3.1 Jaarlijks aantal immigranten naar migratiemotief

Immigranten per jaar (x 1 000)

3.3.2 Vertrekpercentage van immigranten naar jaar van immigratie en verblijfsduur in Nederland

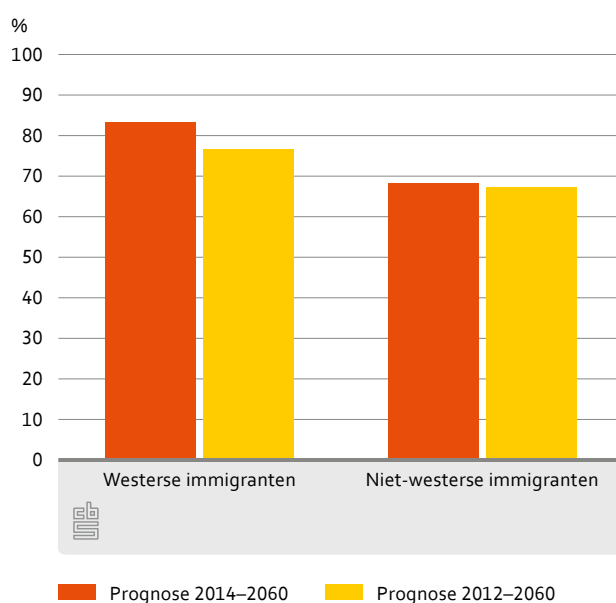
De veronderstellingen voor de emigratie zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op de waargenomen vertrekpercentages van immigranten. Veel van de immigranten zijn slechts tijdelijk in Nederland. De afgelopen twintig jaar is het percentage dat al na een kort verblijf vertrekt toegenomen (*grafiek 3.3.2*). Van de in het buitenland geboren immigranten die in 1996 naar Nederland kwamen was 19 procent binnen twee jaar weer vertrokken, van de immigranten uit 2010 was dat 36 procent. Dit hing voor een deel samen met de veranderende migratiemotieven. Er kwamen steeds meer arbeid- en studiemigranten, die vaak van plan zijn kort te blijven. Zowel bij westerse als bij niet-westerse immigranten is het aandeel dat snel weer emigreert sterk gestegen. Naar schatting zal van de immigranten die recent naar Nederland kwamen ruim drie kwart uiteindelijk weer vertrekken.

In de prognose worden deze gegevens gebruikt om het aantal emigranten te schatten uit de omvang van de immigratie in het verleden. Vanwege de verdere stijging van het aandeel immigranten dat na een kort verblijf weer emigreert, zijn de schattingen voor het toekomstige vertrekpercentage in de nieuwe prognose verhoogd (*grafiek 3.3.3*). De geldt met name voor de westerse immigranten. Bij de niet-westerse immigranten zijn de waargenomen vertrekpercentages ook gestegen, maar onder deze groep wordt in de nieuwe prognose een hoger aandeel asielmigranten verwacht dan in de vorige. Aangezien asielmigranten minder vaak weer emigreren dan studie- en arbeidsmigranten drukt dat de verwachte vertrekpercentages.

De langetermijnveronderstellingen voor de emigratiegeneigdheid van autochtonen zijn ongewijzigd ten opzichte van de vorige prognose. Voor de jonge tweedegeneratieallochtonen leidt de opwaartse bijstelling van de vertrekpercentages voor eerstegeneratieallochtonen (hun ouders) tot hogere emigratiekansen dan volgens de vorige prognose.

De nieuwe migratieveronderstellingen betekenen dat er, ten opzichte van de vorige prognose, vooral meer mobiliteit wordt verwacht. Er komen meer immigranten dan voorzien naar Nederland toe, maar ze blijven ook korter dan was verondersteld.

3.3.3 Verondersteld aandeel van de immigranten dat uiteindelijk weer vertrekt

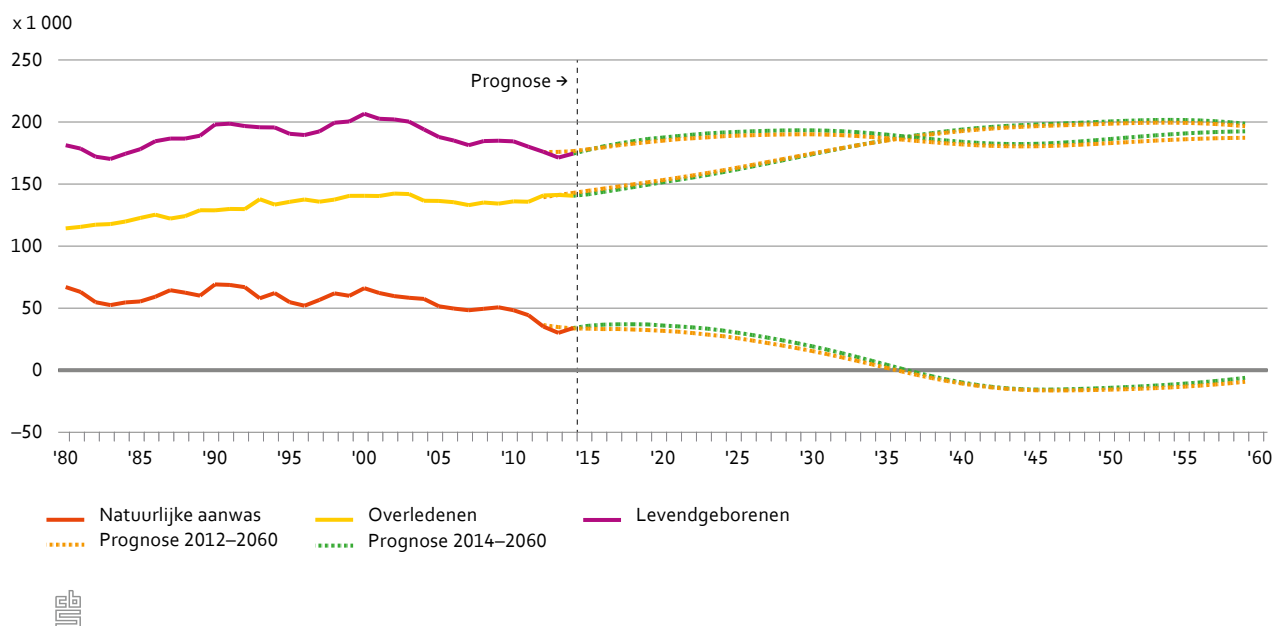
4. Geboorte, sterfte en migratie

In het afgelopen decennium is het aantal geboorten geleidelijk afgenomen, met een tijdelijke opleving in de jaren 2008–2010 (*grafiek 4.1*). De daling werd vrijwel volledig veroorzaakt door de afname van het aantal vrouwen in de vruchtbaarste leeftijdsgroepen (ruwweg van 25 tot 35 jaar). Na 2010 speelde ook mee dat jonge vrouwen het krijgen van kinderen uitstelden vanwege de slechte economische vooruitzichten. Dat lijkt nu voorbij: in de eerste maanden van 2014 is het aantal geboorten weer gestegen. De komende jaren zal bovendien het aantal vrouwen in de leeftijd 25 tot 35 jaar weer toenemen, waardoor het aantal geboorten naar verwachting zal stijgen van 171 duizend in 2013 naar 193 duizend rond 2030. Het aantal geboorten per jaar zal gemiddeld 3 duizend hoger liggen dan volgens de prognose uit 2012. Dit verschil wordt vooral veroorzaakt door de hogere immigratieveronderstellingen.

Door de vergrijzing zal het aantal sterfgevallen de komende decennia sterk stijgen. Het jaarlijks aantal sterfgevallen neemt naar verwachting toe van 141 duizend in 2013 naar bijna 200 duizend per jaar begin jaren vijftig van deze eeuw. Er zijn slechts kleine verschillen met de vorige prognose. Op de korte termijn worden iets minder sterfgevallen voorzien, op de lange termijn iets meer.

Volgens de huidige prognose heeft Nederland in 2037 voor het eerst een sterfte- in plaats van een geboorteoverschot, een jaar later dan volgens de vorige prognose.

4.1 Geboorte, sterfte en natuurlijke aanwas, prognose 2014 en 2012

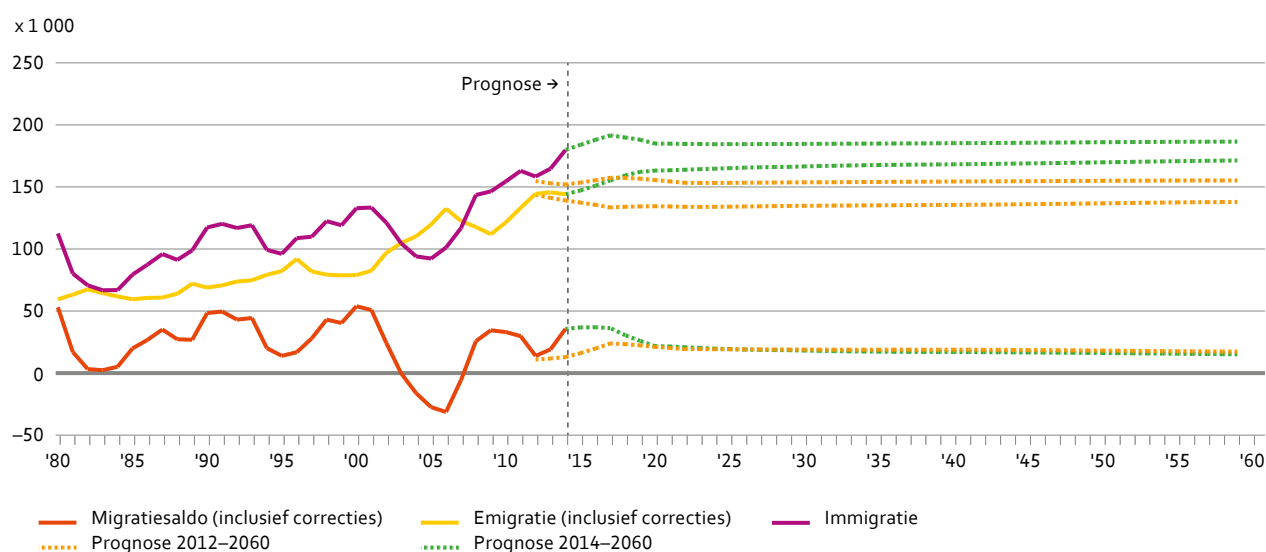
Terwijl in de vorige prognose verondersteld werd dat de immigratie de eerstvolgende jaren licht zou dalen, steeg de immigratie in 2013 tot 165 duizend. Op basis van de instroom in de eerste negen maanden van dit jaar wordt een verdere stijging van de immigratie naar 180 duizend in 2014 verwacht. Tot aan 2060 wordt een gemiddelde jaarlijkse instroom van 186 duizend immigranten voorzien. Dat is 31 duizend meer dan volgens de prognose van 2012.

Het verschil wordt vooral veroorzaakt door de naar boven bijgestelde verwachtingen voor de arbeidsmigratie, die ook doorwerken in de gezinsmigratie (paragraaf 3.3). Voor de eerste prognosejaren speelt ook de toegenomen asielmigratie een rol.

Naast meer immigranten verwacht de prognose 2014–2060 ook meer emigranten. Het aantal emigranten neemt volgens de prognose toe van 144 duizend in 2014 tot 163 duizend in 2020. Daarna stijgt het aantal emigranten langzamer door naar 171 duizend in 2060. De voorziene stijging in de emigratie wordt vooral veroorzaakt door immigranten die terugkeren, soms met in Nederland geboren kinderen. De verschillen met de vorige prognose worden deels veroorzaakt door de opwaartse bijstellingen van de verwachte immigratie, deels doordat de verwachtingen voor het percentage immigranten dat weer vertrekt in de huidige prognose hoger liggen (paragraaf 3.3).

In 2014 vestigden zich 36 duizend meer immigranten in Nederland dan er emigranten vertrokken. Voor de komende twee jaar wordt verwacht dat het migratiesaldo ongeveer op dit niveau zal liggen, daarna wordt een daling voorzien door oplopende emigratie. Ten opzichte van de vorige prognose ligt het migratiesaldo de eerste jaren ongeveer 20 duizend migranten hoger, op de lange termijn juist iets lager. Gemiddeld wordt over de jaren 2015–2059 een jaarlijks vestigingsoverschot van 19 duizend migranten voorzien, een paar honderd hoger dan volgens de vorige prognose.

4.2 Immigratie, emigratie en migratiesaldo, prognose 2014 en 2012

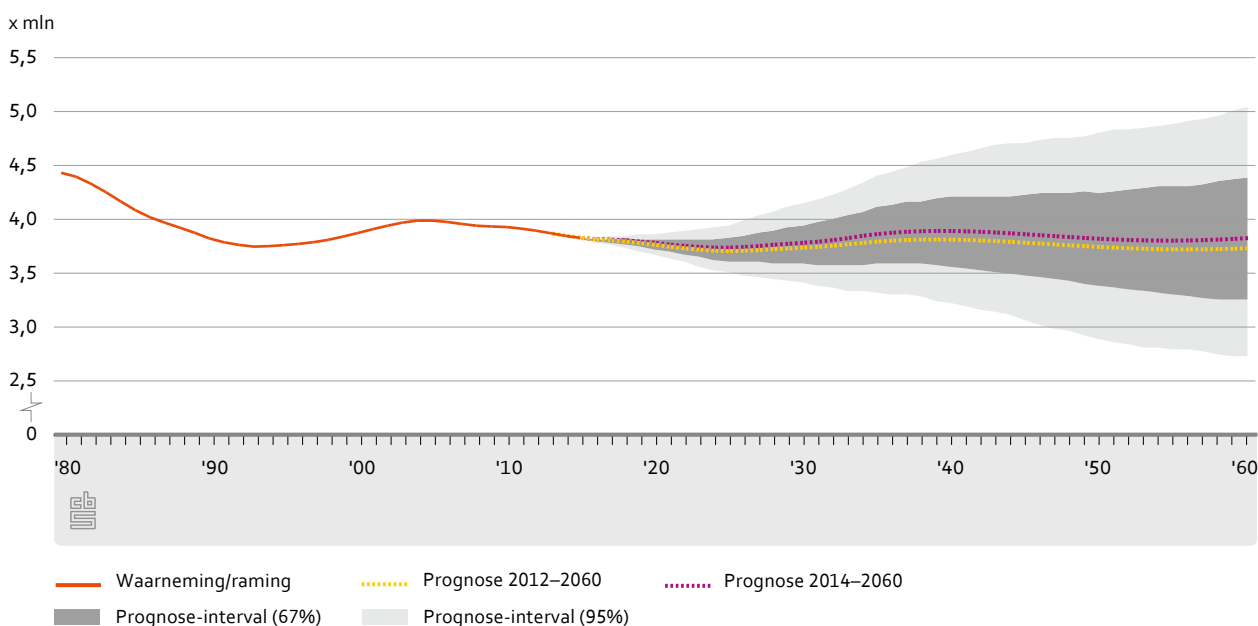

5. Leeftijdsopbouw en vergrijzing van de bevolking

Volgens de nieuwe prognose groeit de Nederlandse bevolking door tot 18,1 inwoners in 2060. Dit zijn er 158 duizend meer dan in de vorige prognose werd verwacht. De grotere bevolkingsomvang wordt veroorzaakt door een hogere immigratie, en daardoor een hoger aantal geboorten. Dit is dan ook duidelijk te zien in het aantal 0- tot 20-jarigen: werd in 2012 nog verwacht dat het aantal 0- tot 20-jarigen na een kleine afname zou toenemen tot 3,8 miljoen in 2040, in de nieuwe prognose wordt een aantal van 3,9 miljoen in 2040 verwacht, een verschil van 80 duizend. In 2060 zal het verschil opgelopen zijn tot 94 duizend (*grafiek 5.1*).

De afname van het aantal jongeren in de Nederlandse bevolking, die vanaf 2005 zichtbaar was, zal waarschijnlijk nog tot medio jaren twintig aanhouden. Na 2025 volgt weer een tijdelijke toename.

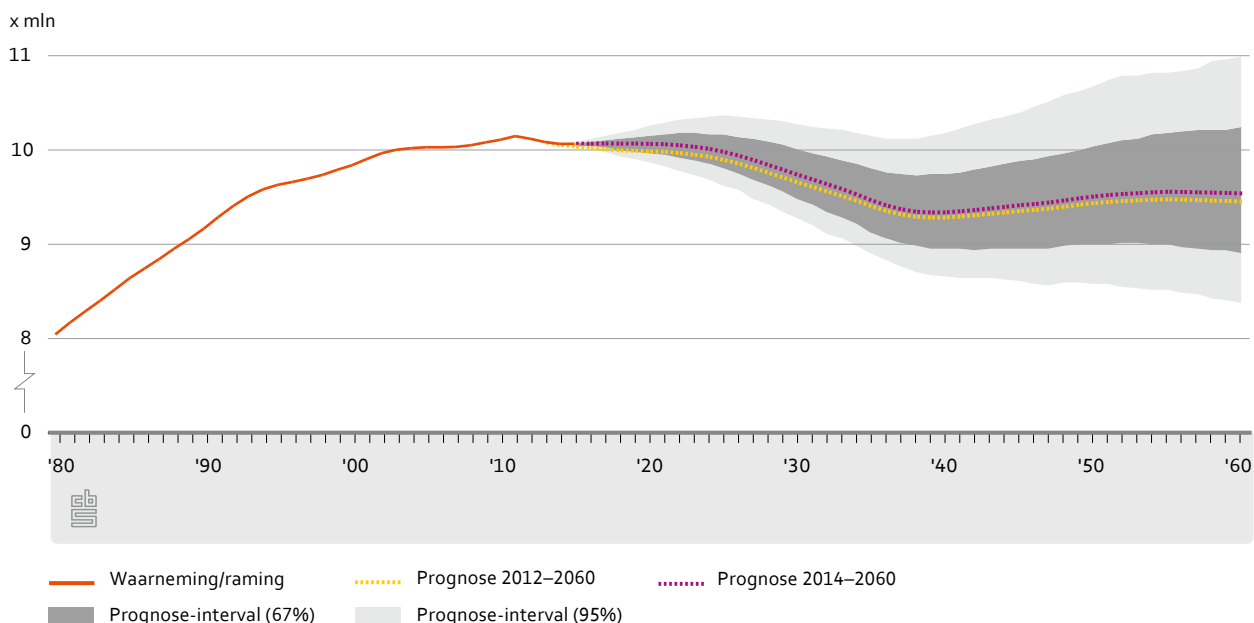
5.1 Aantal 0 tot 20-jarigen, prognose 2014 en 2012

Ook het verwachte aantal 20- tot 65-jarigen is in de huidige prognose hoger (*grafiek 5.2*). In 2060 zullen dat er 9,5 miljoen zijn, 85 duizend meer dan volgens de prognose uit 2012.

In de vorige prognose werd verwacht dat het aantal 20- tot 65-jarigen na de uitstroom van de eerste babyboomers in 2011 de komende jaren verder zou dalen. Door de toegenomen immigratie blijft hun aantal volgens de nieuwe prognose de komende jaren echter redelijk op peil. Vanaf 2022 zet net als in de vorige prognose een sterke daling in. In 2040 zullen er 0,73 miljoen 20- tot 65-jarigen minder zijn dan nu. Na 2040 wordt weer een kleine groei voorzien.

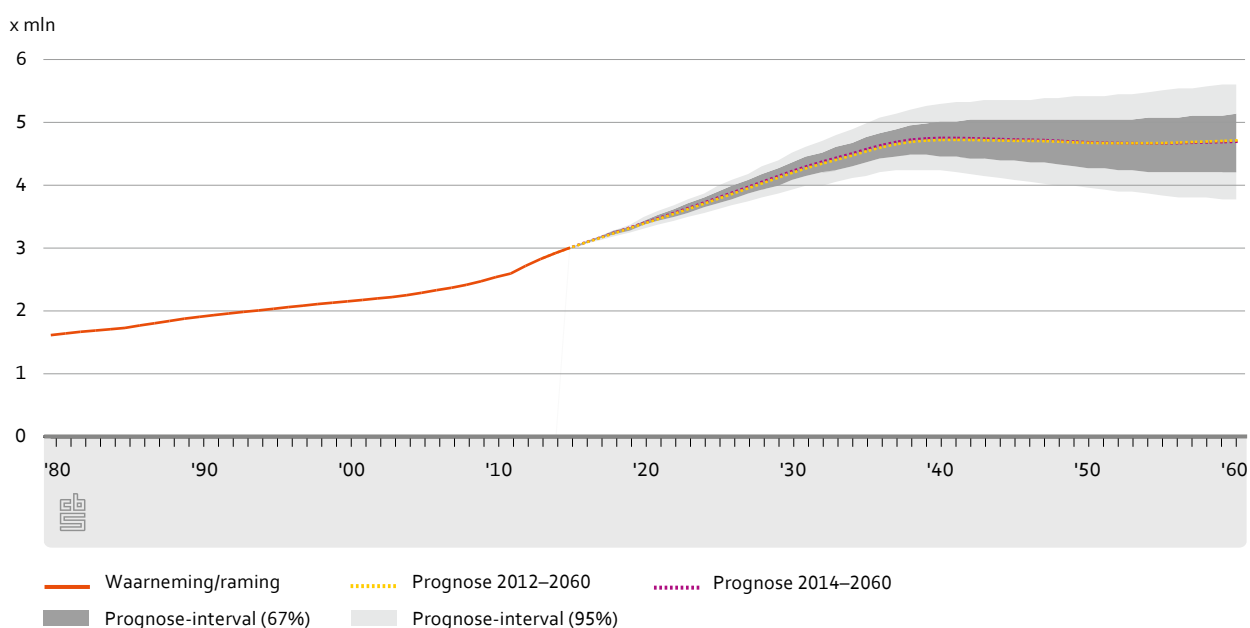
5.2 Aantal 20 tot 65-jarigen, prognose 2014 en 2012

Het verwachte aantal 65-plussers verschilt slechts weinig ten opzichte van de vorige prognose. Hun aantal groeit naar verwachting van 2,9 miljoen in 2014 naar maximaal 4,8 miljoen rond 2040 (*grafiek 5.3*). Het maximum ligt 32 duizend hoger dan volgens de vorige prognose. Na 2050 ligt het aantal ouderen juist iets onder de verwachting volgens de vorige prognose.

Het aantal personen tussen de 65 en 80 jaar zal naar verwachting een maximum bereiken in 2038, terwijl het aantal personen van 80 jaar en ouder daarna nog verder toeneemt. Het maximum aantal 80-plussers zal vijftien jaar later bereikt worden, in 2053. Dan zal 44 procent van de 65-plussers 80 jaar of ouder zijn, tegen 24 procent in 2014.

5.3 Aantal 65plussers, prognose 2014 en 2012

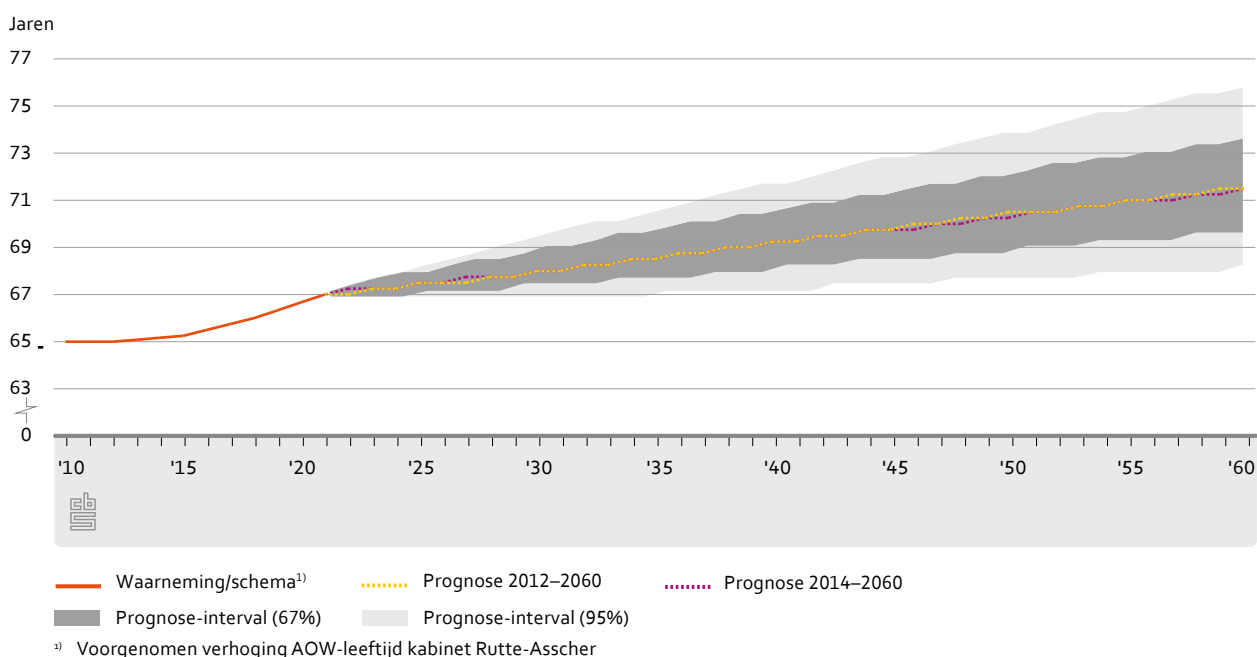

6. Ontwikkeling van de AOW-leeftijd en het aantal AOW-gerechtigden

De AOW-gerechtigde leeftijd lag in 2014 op 65 jaar en 2 maanden. Op basis van de huidige wetgeving stijgt deze leeftijd in stappen verder tot 67 jaar in 2023. In het regeerakkoord van het kabinet-Rutte-Asscher is echter afgesproken de leeftijd sneller te verhogen, tot 67 jaar in 2021 (Rutte-Asscher, 2012). Het wetsvoorstel om deze wijziging door te voeren is op 17 november 2014 naar de tweede kamer gestuurd. Vanaf 2022 wordt een eventuele verdere verhoging van de AOW-leeftijd gekoppeld aan de ontwikkeling van de resterende periode-levensverwachting op de 65^e verjaardag. De AOW-leeftijd wordt steeds vijf jaar van tevoren vastgesteld op basis van de dan geldende CBS-prognose voor de periode-levensverwachting. Dit gebeurt voor het eerst begin 2017, waarbij de prognose die in december 2016 uitkomt gebruikt zal worden.

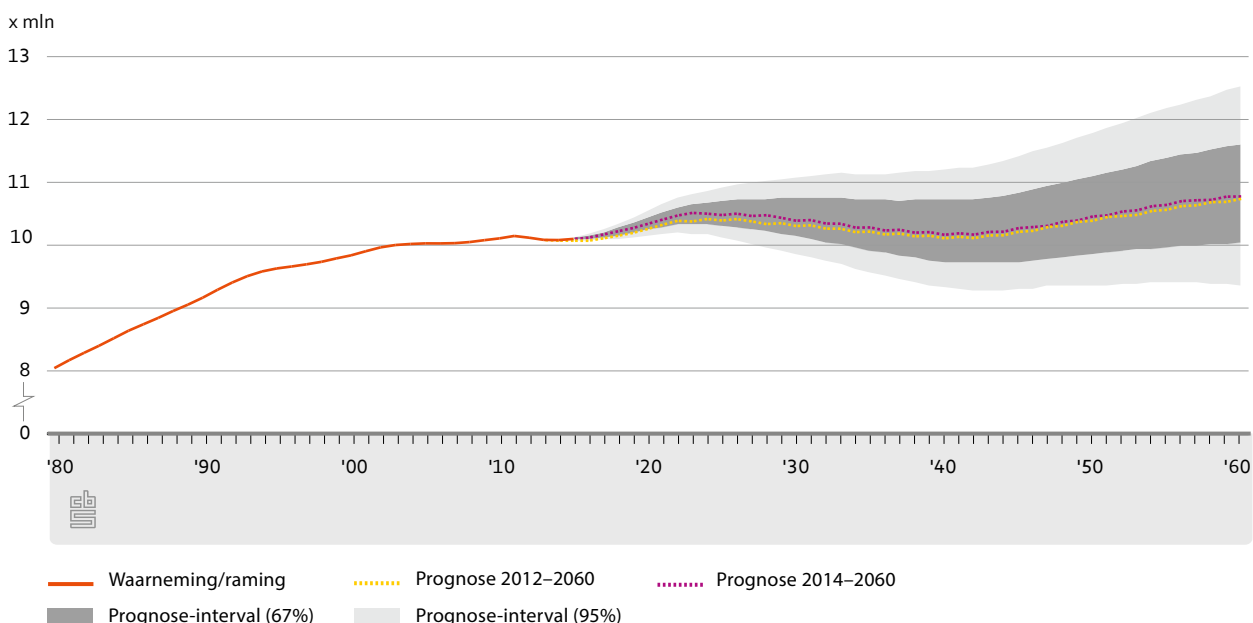
Grafiek 6.1 toont de ontwikkeling van de AOW-leeftijd die zal resulteren als de huidige prognose van de periode-levensverwachting in de toekomst gehandhaafd blijft. Vanaf 2022 wordt de AOW-leeftijd dan ongeveer om het jaar met een kwart jaar verhoogd. De verschillen ten opzichte van de vorige prognose zijn klein: de verhoging van de AOW-leeftijd is voor enkele jaren met een jaar verschoven. In 2060 zal de AOW op een leeftijd van 71,5 jaar ingaan, net als volgens de vorige prognose. Omdat de periode-levensverwachting in de verre toekomst zich niet nauwkeurig laat voorspellen, zou de gerealiseerde AOW-leeftijd in 2060 ook enkele jaren hoger of lager kunnen uitkomen.

6.1 AOW-leeftijd, prognose 2014 en 2012

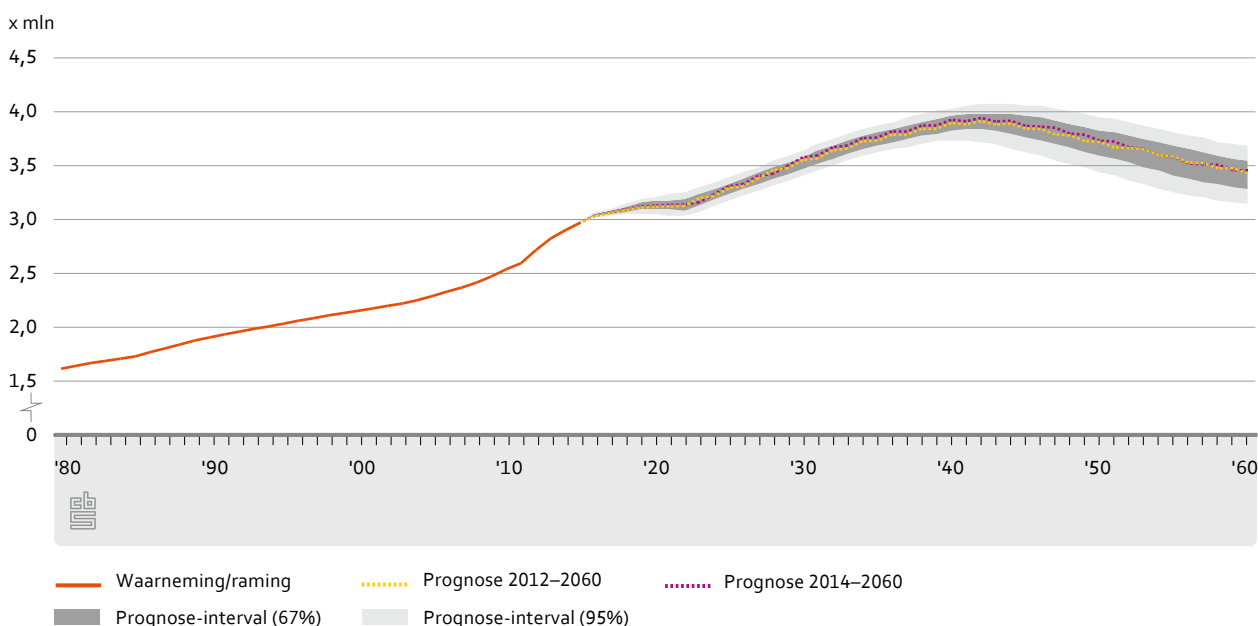

Het aantal personen in de werkzame leeftijden (van 20 jaar tot aan de AOW-leeftijd) zou de komende decennia gaan dalen als de AOW-leeftijd gelijk bleef. Door het oplopen van de AOW-gerechtigde leeftijd wordt dit vermeden, doordat steeds meer 65-plussers deel uit gaan maken van deze groep. Het totaal aantal personen van 20 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd zal de komende jaren toenemen (*grafiek 6.2*). Eind 2014 bestaat deze groep uit 10,1 miljoen personen tussen de 20 jaar en 65 jaar en twee maanden, 34 duizend personen meer dan wanneer de AOW-gerechtigde leeftijd op 65 was gebleven. Tot 2022 stijgt het aantal personen in de werkzame leeftijden tot 10,4 miljoen, waarna een daling inzet. In 2040 zal de huidige omvang weer bereikt worden en bevat deze groep 0,8 miljoen personen van 65 jaar of ouder. In 2060 is het inwonertal in de werkzame leeftijden naar verwachting toegenomen tot 10,7 miljoen, waarvan 1,2 miljoen van 65 jaar of ouder.

6.2 Aantal personen van 20 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd, prognose 2014 en 2012

6.3 Aantal inwoners in de AOW-gerechtigde leeftijden, prognose 2014 en 2012

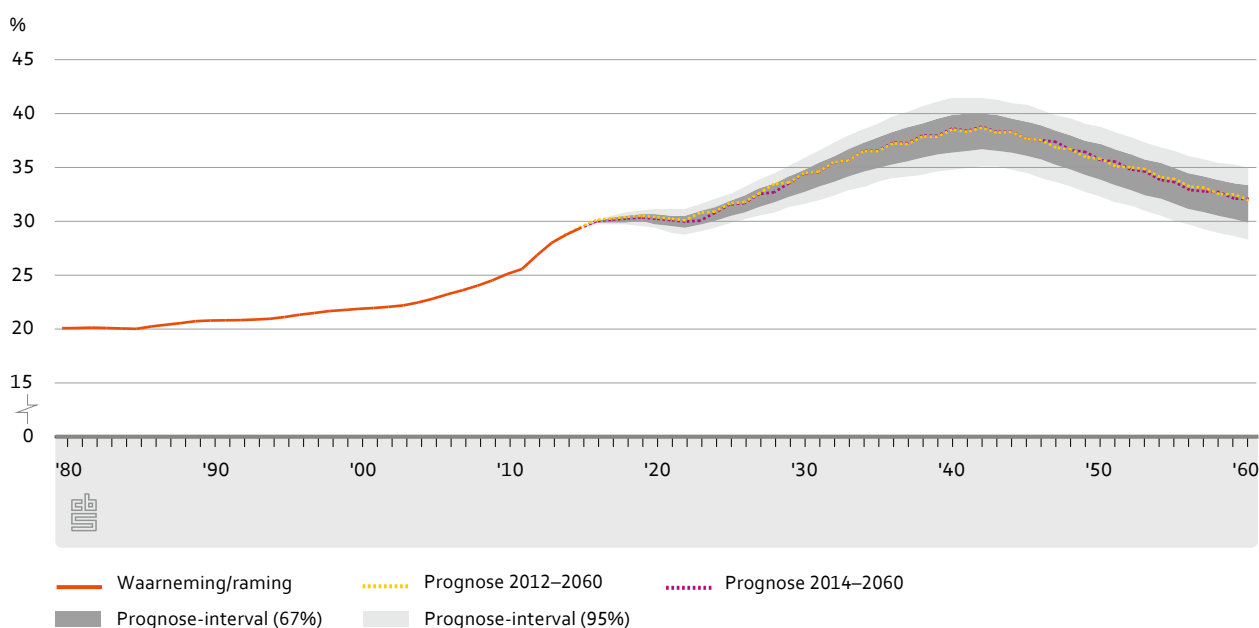

Het aantal inwoners dat ouder is dan de AOW-gerechtigde leeftijd zal de komende jaren naar verwachting toenemen met bijna 170 duizend personen tot 3,1 miljoen in 2022 (*grafiek 6.3*). Ondanks de verdere stijging van de AOW-gerechtigde leeftijd zal de groep daarna snel verder groeien tot 3,9 miljoen in 2040. Na 2040 wordt een sterke daling van het aantal AOW-gerechtigden verwacht, omdat de generaties die instromen in de AOW tegen die tijd veel kleiner zijn.

De koppeling van de AOW-leeftijd aan de periode-levensverwachting zorgt ervoor dat het effect van de langere levensduur van ouderen gecompenseerd wordt door het effect van het later toetreden tot de AOW-gerechtigden. Het aantal AOW-gerechtigden is door de maatregel beter voorspelbaar geworden. De omvang van de groep personen van 20 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd is juist minder voorspelbaar geworden, omdat die nu afhankelijk is van de ontwikkeling van de resterende periode-levensverwachting op 65-jarige leeftijd.

Naar verwachting zal de verhouding tussen het aantal inwoners in de AOW-gerechtigde leeftijden en het aantal inwoners van 20 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd (de dynamische grijze druk) oplopen van 29 procent in 2014 naar 39 procent in 2040 (*grafiek 6.4*). Bij een vaste AOW-leeftijd van 65 jaar zou de grijze druk oplopen naar 51 procent in 2040 en daarna slechts licht dalen. Op grond van de verwachte toename van de AOW-leeftijd wordt een daling tot 32 procent in 2060 voorzien.

6.4 Dynamische grijze druk, prognose 2014 en 2012

Literatuur

Beer, J. de, 2012, Crisis in de economie, crisis in relatie- en gezinsvorming?, Bevolkingstrends, november 2012.

Beer, J. de, en M. Alders, 1999, Stochastische bevolkingsprognose, Maandstatistiek van de Bevolking 47(10), blz. 10–17.

Beets, G., A. de Graaf, C. van Duin (2013), Bevolkingsprognose 2012–2060: veronderstellingen over de geboorte, Bevolkingstrends, oktober 2013.

Duin, C. van en L. Stoeldraijer (2013), Bevolkingsprognose 2012–2060: langer leven, langer werken, Bevolkingstrends, november 2013.

Duin C. van, H. Nicolaas en N. van der Gaag (2013), Bevolkingsprognose 2012–2060: veronderstellingen migratie, Bevolkingstrends, november 2013.

Duin, C. van, L. Stoeldraijer, J. Ooijevaar (2015), Bevolkingsprognose 2014–2060: veronderstellingen migratie, Bevolkingstrends, februari 2015 (te verschijnen).

Janssen, F., L. van Wissen en A. Kunst, 2013, Including the smoking epidemic in internationally coherent mortality projections, Demography 50(4): 1341–1362.

Rutte-Asscher (2012), Schema voorgenomen verhoging AOW-leeftijd kabinet Rutte-Asscher <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/regelingen/2012/10/16/aanvang-aow-uitkering-op-basis-van-deelakkoord/nieuw-schema-aow-rutte-asscher.pdf>.

Stoeldraijer, L., C. van Duin, F. Janssen (2013), Bevolkingsprognose 2012–2060: model en veronderstellingen betreffende de sterfte, Bevolkingstrends, juni 2013.

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2013–2014	2013 tot en met 2014
2013/2014	Het gemiddelde over de jaren 2013 tot en met 2014
2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2013 en eindigend in 2014
2011/'12–2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2011/'12 tot en met 2013/'14

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2014.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.